

T.C.
ARDAHAN VALİLİĞİ
KÜLTÜR YAYINLARI
NO : 4

KALELER VE KULELER KENTİ

ARDAHAN

T.C.
ARDAHAN VALİLİĞİ
KÜLTÜR YAYINLARI
No: 4

KALELER ve KULELER
KENTİ
ARDAHAN

Prof. Dr. Hamza GÜNDOĞDU

ANKARA-2000

**BU KİTABIN YAYINLANMASINDA
GÖREV ALANLAR**

ARDAHAN VALİSİ
Ayhan NASUHBEOĞLU

VALİ YARDIMCISI
Adil NAS

YÖNETİM-ORGANİZASYON
Prof.Dr.Hamza GÜNDOĞDU

REDAKSİYON
Prof.Dr.Hamza GÜNDOĞDU
Uzm.Ali Murat AKTEMUR

ÇİZİMLER
Uzm.Mim.İshak Umut KUKARACI

KATKIDA BULUNANLAR
Yrd.Doç.Dr.Hüseyin YURTTAŞ
Arş.Gör.Haldun ÖZKAN
Uzm.Adem ÇELİK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IV
I - GİRİŞ	1
A-ARDAHAN'IN COĞRAFİ KONUMU	4
B-ARDAHAN'IN KISA TARİHÇESİ	6
II - TARİHİ KALINTILARIN TANITIMI	13
A - PREHİSTORİK YERLEŞİM YERLERİ, MAĞARALAR VE ESKİ KİTABELER	13
1 - AKÇAKALE ADA ŞEHRİ KALINTILARI	13
2 - KOYUNPINAR (SAZHARA) KÖYÜ'NDE KALECİKTEPE HÖYÜĞÜ	22
3 - ÖVÜNDÜ (VAŞLOP) MAĞARALARI	23
4 - ORTAKENT (BÜYÜK NAKALA) MAĞARALARI	28
5 - TAŞKÖPRÜ KÖYÜ KİTABESİ	34
6 - TAŞ KÖPRÜ	34
7 - ALVİZ HARABELERİ	36
B - KALELER VE KULELER	37
1 - ARDAHAN KALESİ	37
2 - KAZAN KALE	42
3 - ALTAŞ (UR) KALESİ	47
4 - ÖLÇEK KÖYÜ KALESİ	52
5 - KİNZİ KALESİ	55
6 - KALECİK KALESİ	59
7 - DEDEŞEN KÖYÜ KALE KALINTILARI	66
8 - ŞEYTAN KALESİ	70
9 - KURTKALE	79
10 - ÇILDIR YAKINLARINDA KARAKALE	85
11 - KIŞLAHANAK (AVCILAR) KALESİ	91
12 - HANAK YAKINLARINDA KARAKALE	96
13 - SEVİMLİ (VEL) KALESİ	98
14 - ÇAK KALESİ	101
15 - SAVAŞIR (CANCAK) KALESİ VE KULESİ	104
16 - MERE KALESİ	108
17 - KOL KALESİ	110
18 - KIRNAV KALESİ	111
19 - ZİYARETDERE KULESİ	116
20 - TEPELER (KONK)KÖYÜ KULESİ	119
21 - YİĞİT KONOĞI KÖYÜ KULESİ	120
22 - ÇAKILDERE KÖYÜ KULESİ	120
23 - UĞURLUTAŞ (DÖRT KİLİSE) KÖYÜ KULESİ	121

II

24 - UĞUZ (MAĞLİSA) DAĞI KULESİ	122
25 - SÖĞÜTLÜKAYA (HUNEMİŞ) KÖYÜ BATISINDA KULE KALINTISI	122
26 - SÖĞÜTLÜKAYA (HUNEMİŞ) KÖYÜ DOĞUSUNDAKİ KULE KALINTISI	123
C - KİLİSELER VE DİĞER HİRİSTİYAN YAPILARI	125
1 - ARDAHAN ŞEHİR MERKEZİNİN KUZEYDOĞUSUNDAKİ ŞAPEL	126
2 - ARDAHAN MERKEZ'DE "KİLİSE MEVKİİ"İNDE ŞAPEL	128
3 - ÖLÇEK KÖYÜ KİLİSESİ	131
4 - ÖLÇEK-TULUMBA MEZRASI ŞAPELİ	133
5 - KAZANKALE GÜNEYİNDE ŞAPEL	135
6 - AKYAKA (KODUZHARA) ŞAPELİ	136
7 - YALNIZÇAM YAYLASI ŞAPELİ	138
8 - SARME KÖPRÜSÜ YAKININDA ŞAPEL	140
9 - ÇAKILDERE KÖYÜ YAKININDA ŞAPEL	141
10 - UĞURLUTAŞ (DÖRT KİLİSE)'TA I. ŞAPEL	144
11 - UĞURLUTAŞ (DÖRT KİLİSE)'TA II. ŞAPEL	146
12 - UĞURLUTAŞ (DÖRT KİLİSE)'TA III. ŞAPEL	147
13 - BUDAKLI (CİCOR) ŞAPELİ	150
14 - KOTANLI (SİKHEREF) ŞAPELİ	152
15 - GÖLBELEN (URTA) KİLİSE-CAMİİ	154
16 - KAYABEYİ (YERLİ ÇAYIS) KİLİSE-CAMİİ	158
17 - ÖVÜNDÜ (VAŞLOP) MANASTIR KİLİSESİ	161
18 - GÜLYÜZÜ (PEKREŞEN) ŞAPELİ	166
19 - ŞEYTAN KALESİ ŞAPELİ	167
20 - KURTKALE NAHİYESİ GÜNEYİNDE ŞAPEL	167
21 - KURTKALE ŞAPELİ	170
22 - SENSOP KİLİSESİ	171
23 - BÖRK KÖYÜ ŞAPELİ	173
24 - ÇAK KALESİ YAKININDA I. ŞAPEL	175
25 - ÇAK KALESİ YAKININDA II. ŞAPEL	177
26 - ÇAMBELİ ŞAPELİ	178
27 - AL KÖYÜ ŞAPELİ	180
28 - DOĞRUYOL (CALA) KİLİSE-CAMİİ	182
D - CAMİLER	184
1 - ARDAHAN MERKEZ MEVLİD EFENDİ CAMİİ	186
2 - ARAP (YANIK) CAMİİ	188
3 - MÜDERRİS İBRAHİM EFENDİ CAMİİ	189
4 - DERViŞ BEY CAMİİ	193
5 - ÖLÇEK KÖYÜ CAMİİ	196
6 - DEDEŞEN KÖYÜ CAMİİ	199
7 - POSOF MERKEZ CAMİİ	204

III

E - TÜRBELER, ZİYARET YERLERİ VE MEZAR TAŞLARI . . .	207
1 - DEDEŞEN KÖYÜNDE ŞEYH AHMET VE ŞEYH MUHAMMET TÜRBESİ	208
2 - DEDEŞEN KÖYÜ CAMİİ HAZİRESİNDE BULUNAN MEZAR TAŞLARI	210
3 - SEYİTÖREN KÖYÜ ZİYARETİ	211
4 - ARDAHAN ESKİ VE YENİ MEZARLIKTA MEZAR TAŞLARI . . .	211
5 - AŞIK ŞENLİK (SUHARA) BELDESİNDE MEZAR TAŞLARI . . .	212
6 - GÜLYÜZÜ (PEKREŞEN) KÖYÜ MEZAR TAŞLARI	214
7 - KÖMÜR BABA TÜRBESİ	215
F - TABYALAR	216
1-RAMAZAN TABYASI	216
2-AHALİ TABYASI	220
3-KÖTE MELİK (KÜL) TABYASI	221
4-SENGER (ZENGER, SİNGER) TABYASI	222
G - SİVİL MİMARİ ÖRNEKLERİ	222
1-KASAP DERVİŞ'İN BİNASI	224
2-KONGRE BİNASI (HAMŞİOĞLU RASİM BEY KONAĞI) . . .	224
3-DURDUN SOYLU EVİ	230
4-KARAKADIOĞLU EVİ	232
5-ABDULLAH ÖĞÜT EVİ	233
6-AKKOŞ'UN BİNASI	235
7-KAMİL AĞA KONAĞI	236
8-CELAL ÇELİK EVİ	239
H - ÇEŞMELER	243
1-DEDEŞEN KÖYÜ ÇEŞMESİ	244
I - KÖPRÜLER	245
1-POSOF ÇAYI ÜZERİNDE YER ALAN KÖPRÜ	246
2-GÜLYÜZÜ (PEKREŞEN) KÖYÜ KÖPRÜSÜ	247
İ- HEYKELLER VE FİGÜRLÜ TAŞLAR	248
J- HALICILIK	251
K- AŞAĞI GÜNDEŞ KÖYÜ VE ATATÜRK SILUETİ	252
III - SONUÇ	253
IV - DİPNOTLAR	257
V - BİBLİYOGRAFYA	267